

Т.В. Кулініч

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра менеджменту організацій**ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН ОБ’ЄКТІВ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ФАКТОР
ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ**

© Кулініч Т.В., 2010

Висвітлено результати дослідження зміни стану основних засобів на об’єктах інфраструктури в п’яти областях західного регіону України (Львівській, Івано-Франківській, Волинській, Рівненській і Тернопільській) за період 2002–2008 рр. Показано вплив зміни стану основних засобів на об’єктах інфраструктури на економіку західного регіону України. Розглянуто можливості поліпшення техніко-економічного стану об’єктів інфраструктури регіону.

Ключові слова: техніко-економічний стан, об’єкти інфраструктури, основні засоби, знос, економіка регіону, західний регіон України.

The results of conducted research of dynamic state of capital assets at the infrastructure objects in five regions in the Ukrainian West (regions of: Lviv, Ivano-Frankivsk, Volyn’, Rivne and Ternopil) for period of 2002–2008 are reflected. Influencing of change of the state of capital assets at the objects of infrastructure on the economy of the Western regions of Ukraine is shown. There are considered some possibilities of improvement of technical and economical state of regional infrastructure objects.

Keywords: technical and economical state, objects of infrastructure, capital assets, depreciation, economy of region, Western region of Ukraine.

Постановка проблеми

Серед численних проблем, які заважають нормальному функціонуванню і стабільному розвитку економіки західного регіону України, вимагає вирішення насамперед проблема незадовільного техніко-економічного стану об’єктів інфраструктури областей регіону, викликана передусім істотною зношеністю основних засобів названих об’єктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблематика управління основними засобами у діяльності підприємств розглянута у роботах вітчизняних учених: І. Бланка, П. Борщевського, Б. Буркинського, А. Бутенка, В. Гринчуцького, І. Грузнова, Н. Ковтун, П. Осіпова, А. Поддєрьогіна, Л. Федулової, А. Шегди, В. Шеремета, М. Горобинської, Т. Кулаковської, О. Наумчук, Т. Старицького, Т. Ступницької [2]. Проблеми інфраструктурного забезпечення регіональної економіки розглянуто у працях С. Рожкової [4], П. Бельського та інших. Водночас наявні розробки поки ще не дають відповідей на низку питань щодо впливу стану основних засобів на ефективність функціонування об’єктів інфраструктури регіону і на розвиток регіональної економіки зокрема.

Постановка цілей

Основними цілями статті є:

- висвітлити результати дослідження зміни стану основних засобів на об’єктах інфраструктури в п’яти областях західного регіону України (Львівській, Івано-Франківській, Волинській, Рівненській і Тернопільській) за період 2002–2008 рр.;
- показати вплив зміни стану основних засобів на об’єктах інфраструктури на економіку західного регіону України;
- розглянути можливості поліпшення техніко-економічного стану об’єктів інфраструктури регіону.

Виклад основного матеріалу

Для вивчення техніко-економічного стану об’єктів інфраструктури в областях регіону [1] було виділено 8 груп об’єктів виробничої і 8 груп соціальної інфраструктури (табл. 1). У процесі дослідження стану названих об’єктів значну увагу було приділено оцінюванню стану їхніх основних засобів, зокрема динаміці коефіцієнта зносу.

За результатами дослідження зносу основних засобів на об’єктах інфраструктури п’яти областей західного регіону України за 2002–2008 рр. виявлено такі факти і тенденції.

Варіація зносу основних засобів на об'єктах інфраструктури областей західного регіону України за 2002–2008 рр.

Види економічної діяльності (ВЕД)	Значення коефіцієнта зносу основних засобів (критичні значення $K_{знос}$ в окремі роки з аналізованого періоду)																			
	Волинська область				Ів.-Франківська область				Львівська область				Рівненська область				Тернопільська область			
	max		min		max		min		max		min		max		min		max		min	
	%	рік	%	рік	%	рік	%	рік	%	рік	%	рік	%	рік	%	рік	%	рік	%	рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Об'єкти виробничої інфраструктури																				
<i>I. Об'єкти транспорту та транспортної інфраструктури</i>																				
Діяльність наземного транспорту	59,49	2003	46,78	2008	50,81	2002	41,42	2008	72,69	2006	40,43	2007	87,05	2002	36,19	2005	58,59	2005	44,85	2008
Діяльність залізничного транспорту	75,90	2007	66,92	2004	50,98	2005	43,98	2008	72,69	2006	27,90	2007	80,84	2007	43,71	2005	66,07	2006	32,39	2007
Діяльність авіаційного транспорту	62,94	2008	62,9	2007	48,95	2002	6,41	2003	86,18	2004	75,89	2005	92,81	2008	44,08	2002	66,48	2008	57,92	2002
Додаткові транспортні послуги та допоміжні операції	57,84	2007	42,40	2004	53,64	2007	48,35	2002	58,22	2008	42,93	2005	69,88	2007	25,24	2005	67,07	2005	62,42	2008
Транспортне оброблення вантажів; складське господарство	98,14	2008	21,81	2005	57,88	2004	5,51	2005	48,91	2005	40,38	2007	73,48	2008	46,05	2005	88,42	2008	12,19	2005
<i>II. Функціонування транспортної інфраструктури (шляхового господарства)</i>																				
Автомобільні шляхи та інші об'єкти інфраструктури автомобільного та міського транспорту	70,67	2002	46,97	2005	47,31	2006	42,34	2007	45,10	2006	39,67	2007	43,72	2006	42,56	2007	73,75	2006	71,78	2007
Залізничні колії та інші об'єкти інфраструктури залізничного транспорту	71,96	2002	47,64	2007	62,08	2007	54,77	2006	60,77	2006	57,57	2007	80,34	2007	58,19	2006	71,78	2007	46,80	2006
<i>III. Об'єкти інфраструктури в галузі промислового виробництва та розподілення електроенергії, газу та води</i>																				
Об'єкти мереж електропостачання	70,58	2007	62,20	2002	90,75	2004	87,93	2007	78,50	2003	75,62	2008	46,70	2007	22,61	2004	76,92	2008	70,07	2002
<i>IV. Об'єкти сільського господарства, мисливства та пов'язаних із ними послуг</i>																				
Об'єкти рослинництва	56,19	2006	54,86	2007	37,33	2006	35,25	2007	45,90	2006	40,13	2007	59,68	2006	54,71	2007	38,58	2006	35,50	2007
Об'єкти тваринництва	43,38	2006	39,44	2007	21,05	2006	15,77	2007	31,31	2006	26,61	2007	58,45	2007	57,47	2006	43,72	2007	42,36	2006
<i>V. Об'єкти лісового господарства</i>																				
	41,30	2008	39,32	2007	49,09	2006	29,00	2008	47,85	2006	41,00	2008	44,52	2006	43,72	2007	52,49	2006	49,14	2007
<i>VI. Об'єкти інфраструктури будівництва</i>																				
	47,83	2005	37,43	2007	39,54	2006	34,00	2008	49,00	2008	43,86	2007	51,66	2006	35,00	2008	48,33	2005	43,43	2007

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
<i>VII. Об'єкти інфраструктури комунікаційних мереж та зв'язку</i>	57,90	2008	43,87	2007	73,60	2008	41,89	2005	59,60	2008	27,74	2006	43,99	2005	40,75	2007	47,62	2005	45,15	2008
Об'єкти поштової та кур'єрської діяльності	55,81	2007	53,14	2005	61,86	2005	40,07	2008	58,56	2005	47,64	2008	59,57	2007	57,43	2006	56,85	2005	54,66	2008
Об'єкти зв'язку	48,99	2006	43,25	2007	74,80	2008	41,28	2005	33,00	2007	27,27	2006	43,07	2005	39,89	2007	47,19	2005	44,74	2008
<i>VIII. Об'єкти поводження з відходами</i>																				
Об'єкти інфраструктури з оброблення відходів	73,96	2007	71,81	2006	57,26	2008	47,14	2004	74,52	2005	64,01	2007	77,70	2006	63,68	2007	69,91	2008	58,54	2005
Об'єкти інфраструктури з надання санітарних послуг, прибирання сміття та знищення відходів	67,30	2007	62,62	2006	36,07	2006	42,74	2007	58,97	2008	42,96	2005	50,89	2008	47,43	2005	49,35	2008	40,10	2005
Об'єкти соціальної інфраструктури																				
<i>I. Об'єкти житлового господарства</i>																				
Житлові будівлі області	41,54	2007	39,55	2006	33,13	2007	32,66	2006	44,22	2007	42,00	2006	39,34	2007	37,06	2006	42,14	2007	41,96	2006
<i>II. Об'єкти інфраструктури водопостачання та водовідведення</i>																				
Об'єкти постачання пари та гарячої води	54,33	2008	40,53	2005	58,23	2005	41,96	2008	58,37	2005	48,00	2008	50,38	2007	32,78	2005	61,09	2007	55,98	2005
Об'єкти збирання, очищення та розподілення води	48,22	2007	45,80	2004	46,77	2005	39,67	2008	55,57	2007	53,92	2006	49,51	2008	46,60	2005	46,59	2005	37,53	2008
<i>III. Об'єкти інфраструктури у сфері торгівлі</i>																				
Об'єкти торгівлі автомобілями та мотоциклами, їх тех.обслуговування та ремонту	23,77	2005	22,98	2008	32,68	2006	29,20	2007	26,16	2005	18,30	2008	44,51	2006	21,13	2007	43,10	2008	31,68	2005
Об'єкти роздрібної торгівлі; ремонту побут. виробів та предметів особист. вжитку	36,72	2005	35,32	2007	35,24	2005	25,97	2008	22,39	2005	20,44	2008	36,29	2005	23,44	2007	36,29	2006	23,44	2007
<i>IV. Об'єкти ресторанного господарства (ВЕД "Діяльність ресторанів")</i>	30,92	2007	29,99	2006	37,56	2005	34,01	2008	35,44	2005	26,21	2008	42,23	2006	36,33	2007	34,64	2007	32,55	2006
<i>V. Об'єкти готельного господарства (ВЕД "Діяльність готелів")</i>	37,46	2008	30,48	2005	24,54	2008	17,57	2007	24,54	2006	17,57	2007	36,44	2005	24,23	2008	34,96	2005	33,71	2007
<i>VI. Об'єкти охорони здоров'я людини</i>	62,70	2008	55,38	2005	50,54	2007	41,57	2005	54,20	2008	46,70	2006	61,30	2007	53,25	2005	59,40	2007	55,73	2005
<i>VII. Об'єкти культури та спорту, відпочинку та розваг</i>	60,50	2007	55,58	2005	54,43	2006	45,60	2008	51,77	2005	46,90	2008	52,89	2005	49,00	2008	53,45	2008	51,83	2005
<i>VIII. Об'єкти інфраструктури в системі освіти</i>																				
Об'єкти середньої освіти	60,21	2007	55,31	2005	53,80	2008	50,41	2005	54,04	2008	50,96	2005	54,25	2008	50,96	2005	57,34	2008	53,63	2005
Об'єкти вищої освіти	50,62	2005	33,24	2008	42,05	2007	37,05	2005	51,06	2008	42,56	2005	60,92	2007	52,97	2005	50,32	2008	37,49	2005

У Волинській області спостерігається, зокрема, значний знос тих об'єктів інфраструктури, що належать до сфери транспорту і транспортної інфраструктури. Так, високим рівнем зносу основних засобів характеризуються на кінець 2008 р. об'єкти транспортного оброблення вантажів та складського господарства (98,14 %), залізничного транспорту та авіаційного транспорту (72,44 % і 62,94 % відповідно); водночас спостерігається певне поліпшення стану залізничних колій та інших об'єктів інфраструктури залізничного транспорту області – від максимальної за аналізований період зношеності основних засобів у 2002 р. (71,96 %) до 66,9 % у 2008 р., а також позитивні зміни стану автомобільних шляхів та інших об'єктів інфраструктури автомобільного та міського транспорту області: з максимального за аналізований період рівня зносу основних засобів названих об'єктів у 2002 р. (70,67 %) до 48,2 % у 2008 р. Істотною є також зношеність мереж електропостачання Волині (63,25 % у 2008 р.). Аналогічна ситуація спостерігається для об'єктів інфраструктури з оброблення відходів і надання санітарних послуг, прибирання сміття та знищення відходів, рівень зносу основних засобів яких на кінець 2008 р. становить 73,8 % і 63,44 % відповідно. Небезпечним для стабільного розвитку соціальної інфраструктури Волинської області є те, що на кінець досліджуваного періоду у цій області спостерігається максимальний серед аналізованих областей західного регіону України рівень зношеності основних засобів для закладів охорони здоров'я людини (62,7 %), культури та спорту, відпочинку та розваг (59,1 %) і середньої освіти (59,96 %).

В Івано-Франківській області найбільшу загрозу для нормального функціонування виробничої інфраструктури становлять зношені мережі електропостачання, коефіцієнт зносу яких мало змінився за досліджуваний період з максимального його рівня 90,75 % у 2004 р. до 90,10 % у 2008 р., а також основні засоби об'єктів інфраструктури в галузі промислового виробництва та розподілення електроенергії, газу та води (83,35 % у 2008 р.). Загалом у цій області є найвищий рівень зносу названих видів виробничої інфраструктури серед аналізованих областей західного регіону України. Також потенційні проблеми для розвитку економіки Івано-Франківщини створює високий рівень зносу об'єктів інфраструктури комунікаційних мереж та зв'язку (73,6 % у 2008 р.), а також залізничних колій та інших об'єктів інфраструктури залізничного транспорту (з максимумом 62,08 % у 2007 р.).

У Львівській області найвищий рівень зносу основних засобів виробничої інфраструктури спостерігається для об'єктів транспорту і транспортної інфраструктури: зокрема, для об'єктів авіаційного транспорту (з максимальним рівнем зносу їх основних засобів – 86,18 % у 2004 р. та з незначним його зниженням дотепер) і об'єктів шляхового господарства (63,26 % – у 2008 р.). Водночас об'єкти залізничного транспорту змогли вирішити проблему значної зношеності їх основних засобів, рівень зносу яких знизився з максимального 72,69 % у 2006 р. до 27,9 % у 2008 р. Істотною залишається зношеність мереж електропостачання області (78,5 % у 2003 р. і 75,62 % у 2008 р.), а також об'єктів інфраструктури з оброблення відходів (74,52 % у 2005 р. і 66,3 % у 2008 р.).

У Рівненській області спостерігаються найбільші проблеми з ефективним використанням основних засобів на об'єктах транспорту та транспортної інфраструктури порівняно з іншими областями західного регіону України. Так, на кінець 2008 р. зношеність основних засобів залишається найвищою на об'єктах авіаційного та залізничного транспорту області (92,81 % і 80,84 % відповідно), зокрема, високою є зношеність залізничних колій (80,34 %), а також інших об'єктів транспортного оброблення вантажів та складського господарства (73,48 %). Істотним рівнем зносу характеризуються об'єкти інфраструктури з оброблення відходів області (77,70 % у 2006 р. і 73,11 % у 2008 р.). За досліджуваний період у Рівненській області спостерігається найвищий серед аналізованих областей України рівень зносу основних засобів на об'єктах інфраструктури сільського господарства, мисливства та пов'язаних із ними послуг (61,24 % у 2005 р. і 58,65 % у 2008 р.). У соціальній інфраструктурі області значною зношеністю на кінець 2008 р. характеризуються основні засоби об'єктів охорони здоров'я людини (60,9 %) та вищих навчальних закладів (58,15 %), зокрема останні мають найвищий рівень зносу серед аналогічних об'єктів Західного регіону України.

У Тернопільській області за 2002–2008 рр. відзначено найвищий рівень зношеності об'єктів шляхового господарства серед аналізованих областей Західної України. Так, рівень зносу автомобільних шляхів та основних засобів інших об'єктів інфраструктури автомобільного та міського транспорту становить у середньому за аналізований період 72,76 %, об'єктів додаткових транспортних послуг та допоміжних операцій – 64,85 %, а об'єктів транспортного оброблення вантажів та складського господарства 88,42 % (на кінець 2008 р.). Порівняно високою залишається на кінець 2008 р. зношеність основних засобів мереж електропостачання області (76,92 %) та об'єктів інфраструктури з оброблення відходів (69,91 %). Також у Тернопільській області найвищий серед аналізованих областей західного регіону України рівень зносу основних засобів на об'єктах інфраструктури водопостачання та водовідведення, зокрема на об'єктах постачання пари та гарячої води (60,48 % на кінець 2008 р.).

Значна зношеність основних засобів на важливих об'єктах інфраструктури, спричинена багаторічною неефективною загальнодержавною політикою розвитку територій, низьким рівнем фінансування інфраструктури, а також відсутністю реального контролю за станом об'єктів інфраструктури і за діяльністю

служб, що займаються їх обслуговуванням, призводить до неефективного функціонування цих об'єктів в усіх областях західного регіону України. Проте, навіть враховуючи незадовільне інфраструктурне забезпечення вітчизняної економіки, середньорічний внесок об'єктів інфраструктури у формування ВВП є істотним і становить близько 15 % [3].

Основними напрямками виходу інфраструктурного забезпечення економіки західного регіону України з кризового стану є такі:

- Поліпшення техніко-економічного стану діяльності об'єктів інфраструктури через перехід до використання енергоощадних технологій.

- Упровадження прогресивних технологій для забезпечення розширеного відтворення основних засобів на тих об'єктах інфраструктури, рівень зношеності яких є вищим за 65 %.

- Формування базових складових інфраструктурного забезпечення на сільських і гірських територіях, у малих містах областей західного регіону України.

- Запровадження перевірки стану наявних основних засобів на об'єктах інфраструктури регіону на відповідність державним стандартам та нормативам.

- Окреслення необхідних заходів для покращення та модернізації об'єктів інфраструктурного комплексу регіону.

- Урахування сучасного світового досвіду та результатів вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень під час вирішення проблем інфраструктурного забезпечення регіонів, а також підвищення рівня якості виконання робіт з будівництва, обслуговування та ремонту об'єктів інфраструктури.

- Застосування комплексного підходу для вирішення проблем транспортного інфраструктурного забезпечення територій з передбаченням розроблення генеральних планів розвитку транспортної системи з урахуванням актуальних потреб і проблем, зокрема щодо оновлення рухомого складу та планування створення нових конкурентоспроможних маршрутів.

- Покращення фінансового забезпечення функціонування наземної транспортної інфраструктури, зокрема за допомогою ліквідації перехресного субсидіювання пасажирських перевезень, розбудови мережі логістичних центрів, упровадження корпоративної автоматизованої системи управління, оптимізації експлуатаційної та ремонтної діяльності.

- Вирішити проблему значної зношеності основних засобів систем водопостачання та водовідведення в областях західного регіону України можна лише через повну технічну заміну цих систем, із залученням державних інвестицій, внаслідок неприбутковості цієї сфери господарювання за основним видом діяльності (а також збитковості більшості її підприємств протягом тривалого періоду), повну відміну державних субсидій (які реально дуже рідко компенсуються підприємствам цього виду інфраструктури), встановлення лічильників для населення, зниження втрат при водопостачанні за допомогою модернізації обладнання.

- Подолання у західному регіоні України ситуації з потенційною екологічною катастрофою реформуванням сектору інфраструктури поводження з твердими побутовими відходами можливе завдяки таким заходам: запровадження сортування відходів, знешкодження їх фільтрату, оновлення техніки з розрівнювання та втрамбування сміття, створення обладнання вітчизняного виробництва для сфери поводження з відходами, використання новітніх технологій утилізації твердих побутових відходів (зокрема технології піролізу), побудову сучасних заводів із переробки (рециклінгу) сміття та сміттеперевантажувальних станцій.

- Модернізацію мереж зв'язку та систем інформаційного забезпечення регіону треба здійснити в найближчі терміни з урахуванням світових тенденцій щодо розвитку інформаційних технологій для забезпечення житлових і виробничих комунікацій.

- Подолання ситуації з критичним станом житлового фонду та основних фондів комунальних підприємств, пов'язаної із збільшенням витрат енергоносіїв, зростанням кількості аварійних випадків у інженерних системах, збільшенням обсягів капітальних і поточних ремонтів, зростанням собівартості комунальних послуг та збільшенням їх субсидіювання з місцевих бюджетів, можна вирішити, зокрема, запровадженням енергоефективного інженерного обладнання для проектування і будівництва житла соціального призначення, доступного житла, об'єктів соціальної інфраструктури тощо.

- Формування критеріїв вибору пріоритетних напрямів формування та розвитку об'єктів інфраструктури в регіоні за бюджетного фінансування в умовах обмежених ресурсів у період подолання наслідків фінансово-економічної кризи має бути орієнтовано насамперед на досягнення відповідного ефекту для забезпечення розвитку прибуткових сфер діяльності, що забезпечить збільшення грошових надходжень до бюджету, які у перспективі можуть бути використані для розвитку інших об'єктів інфраструктури [4].

- За умови виділення достатніх обсягів бюджетних коштів на модернізацію та оновлення об'єктів інфраструктури, їх необхідно передусім спрямувати на застосування новітніх технологій, нормативів і стандартів під час розроблення проектів у сфері інфраструктури.

- Активізація приватних інвестицій в інфраструктуру через пошук нових фінансових джерел та одночасне створення привабливих умов для інвестування має проходити із застосуванням адміністративних та економічних методів.

- Реформування інфраструктурних галузей можливе за декількома напрямками: повна або часткова приватизація об'єктів інфраструктури, залучення кредитів чи позик під оновлення або спорудження об'єктів інфраструктури, надання концесій, бюджетне фінансування розвитку інфраструктури.

Отже, стабільний соціально-економічний розвиток західного регіону України має ґрунтуватися на істотній модернізації об'єктів інфраструктури та підвищенні ефективності їх діяльності, передумовами якої є:

- знаходження та обґрунтоване використання бюджетних та приватних джерел для фінансування створення і розвитку об'єктів інфраструктури;
- уведення системи контролю за використанням бюджетних ресурсів та їх розподілу;
- впровадження інноваційних проектів та застосування сучасних ефективних технологій (зокрема, енергоощадних) для модернізації наявних і побудови нових об'єктів інфраструктурного комплексу регіону.

Висновки

Результати аналізу техніко-економічного стану об'єктів інфраструктури областей західного регіону України вказує на значний рівень зносу їх основних засобів, який не створює умов для повноцінного розвитку названих об'єктів. Окрім того, незадовільний стан інфраструктурного комплексу регіону створює проблеми для ефективних структурних перетворень, стабілізації і зростання економіки регіону, залучення додаткових інвестицій, підвищення рівня життя населення. Саме тому необхідною умовою розвитку регіональної економіки є зосередження уваги органів державного і місцевого управління на пошуку інноваційно-інвестиційних рішень і впровадження сучасних технологій у сфері інфраструктурного забезпечення регіонів.

Перспективи подальших досліджень

У перспективах подальших досліджень розглядається ґрунтовніше вивчення інших основних факторів стримування розвитку інфраструктури в областях західного регіону України, зокрема таких як: недостатній рівень фінансування діяльності об'єктів інфраструктури з державного і місцевих бюджетів; низький рівень інвестиційної привабливості інфраструктури регіону; відсутність повноцінного конкурентного ринку транспортних, інформаційних, освітніх, науково-технічних, соціальних, комунальних та інших послуг.

1. *Інфраструктурний комплекс Західного регіону України: оцінка стану і напрями розвитку: [монографія] / [С.О. Іщук, Т.В. Кулініч, В.Є. Крупін, С.М. Ткач]; НАН України. Ін-т регіональних досліджень; [наук. ред. С.О. Іщук]. – Львів, 2010. – 241 с.*
2. *Підвищення ефективності використання основного капіталу підприємств харчової промисловості: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 [Електронний ресурс] / Т.М. Ступницька; НАН України. Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. — О., 2008. — 20 с.*
3. *Інфраструктурні інвестиції – передумова економічного зростання в країні: [Електронний ресурс] / Державне агентство України з інвестицій та інновацій. – 02.10.2008 р. – Режим доступу: www.in.gov.ua/index.php?get=news&id=1442.*
4. *Рожкова С. Анализ мирового опыта использования государственно-частного партнерства в различных отраслях экономики: [Електронний ресурс] / С. Рожкова // Рынок ценных бумаг. – № 1(352). – 2008. – Режим доступу: http://www.rcb.ru/data/articles_pdf/2008/01/Rozhkova.pdf.*